

TVD

TIJDSCHRIFT VOOR DIERGENEESKUNDE

Deel 140
Aflevering 4
1 april 2015

ISSN 00407453

Rundveedierenarts
grijp je kansen!

► *KNMvD*

Uitkomst enquête

► *Praktisch inzicht*

Behandeling van

► *Zoönosen*

Nieuwe onderzoeks-

Veerkracht, Veterinaire Kenniscoöperatie voor Melkveehouderij:

Rundveedierenarts, grijp je kansen!

De faculteit Diergeneeskunde leidt rundveedierenartsen op met veel kennis van de **fysiologie en de pathofysiologie** van het rund. Dat onderscheidt dierenartsen van andere erfbetreders: de dierenarts beschouwt de processen op het melkveebedrijf vooral vanuit de fysiologie van de koe: inside-outside denken. De dierenarts heeft als enige professional alle competenties in huis om de integrale situatie van de diergezondheidszorg te overzien en een deskundig oordeel te formuleren. Het is aan de beroepsgroep deze uitdaging op te pakken!

TEKST GERRIT HEGEN (HEGENGERRIT@GMAIL.COM), NAMENS VEERKRACHT | FOTO KJELL POSTEMA

Het klinisch- en laboratoriumonderzoek en de interpretatie ervan als basis voor een verantwoorde therapie, worden goed onderwezen aan de faculteit. Er is een verschuiving gaande van puur curatieve kennis naar meer preven-

tieve kennis: van diergeneeskunde naar diergezondheidszorg.

Fysiologie, pathofysiologie, immunologie en epidemiologie vormen daarbij de basis. In de laatste fase van de studie is het 'eigen bedrijf' een belangrijk onderdeel, met een nadruk op analyse van een bedrijfsprobleem en verslaglegging. Analyse is belangrijk, maar een goede verslaglegging met onderbouwde actiepunten is essentieel.

Pas afgestudeerden melden echter vaak dat de kennis over voeding nog te wensen over laat. Ook de kennis over huisvestingsystemen, melktechniek en economie schiet vaak tekort. Verder is de communicatie met de veehouder in

boerentaal een aandachtspunt. Die is ook essentieel voor de sectorale aanpak van dierziekten (IBR, BVD, Salmonella, Paratbc). De praktische handvaardigheid moet na het afstuderen in de praktijk worden geleerd. De dierenartsenpraktijken moeten, zoals dat gebeurt in vele andere beroepsgroepen, zorgen voor een gericht opleidingstraject bij het in dienst treden van pas afgestudeerde dierenartsen.

De melkveehouder

De melkveehouderij is kennisintensief: vaktechnisch, bedrijfseconomisch en met betrekking tot afzet, en wet- en regelgeving. De melkveehouder moet als generalist het hele proces overzien en beheersen en waar mogelijk optimaliseren. De veehouder zal in de ideale situatie zelf de regisseur zijn van het proces van optimalisatie en daarbij de hulp inroepen van adviseurs. Meestal hebben die adviseurs expertise op deelgebieden en zijn ze in staat te helpen met verbetermanagement.

Helaas is de uitwisseling en afstemming van adviezen tussen adviseurs met toestemming van

COÖPERATIE VEERKRACHT

Dit artikel is tot stand gekomen op initiatief van het bestuur van Veerkracht, de Veterinaire Kenniscoöperatie voor de Melkveehouderij, bestaande uit Yvette van der Hall, Gerrit Hegen, Rik Hendriks, Gerrit Hooijer, Joost de Veer en Rinus van Wijck.

Circa vijftien jaar geleden is een groep dierenartsen en zoötechnici gestart met de 'Markelo-dagen'. Tweemaal per jaar werd voor de ongeveer 25 leden van de Markelo-groep een onderwijsprogramma geboden. De Markelo-groep ontwikkelde zich tot een denktank met eigen leerdoelen, die werkt aan het vergroten van kennis over de melkveegezondheidszorg op basis van het 'inside-outsider'-denken, waarbij de fysiologie van de koe centraal staat.

Kennis vanuit de Markelogroep is ingezet voor duurzaamheidsprojecten zoals bijvoorbeeld de ontwikkeling van KoeKompas, Caring Dairy, Foqus Planet, Duurzaam Boer Blijven en het project Kwaliteitsmanagement in de melkveehouderij van LTO Noord. Vanuit de groep zijn veertien IKM-trainers actief die de KoeKompastraining voor dierenartsen verzorgen.

In maart 2013 hebben de leden van de Markelogroep 'Veerkracht', de Veterinaire kenniscoöperatie voor de melkveehouderij, opgericht. Het doel is te zorgen dat de kennis over het melkveebedrijf die bij haar leden aanwezig is, te verspreiden naar de melkveehouderijsector als geheel. Hierdoor kan de sector worden geholpen beter te presteren in het kader van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Eén van de eerste stappen van Veerkracht was naast de seniorgroep een juniorgroep van ongeveer 25 leden te formeren. In 2014 is het scholingsprogramma voor deze groep van start gegaan.

de veehouder, uitzonderingen daargelaten, matig ontwikkeld. Het weekblad *Boerderij* meldde op 2 september 2014 dat slechts één op de vier veehouders structureel met de dierenarts en de voeradviseur overlegt over verbetering van de diergezondheid, teneinde de levensduur van de veestapel te verhogen.

Een deel van de melkveehouders heeft niet de behoefte of onvoldoende kennis om zelf de regisseur te zijn bij verbetermanagement. De vraag is daarom wie van de erfbetreders/adviseurs die rol kan vervullen. Dat houdt in dat het leveren van kennis belangrijker wordt dan het verkopen van producten. De verbanden tussen de verschillende bedrijfsprocessen is belangrijk. Dat vergt een integrale kijk en een zekere mate van onafhankelijkheid. Een te commerciële opstelling van de adviseur werkt belemmerend.

Basis van het acteren van adviseurs moet zijn de continuïteit van het melkveebedrijf: vaktechnisch, bedrijfseconomisch en met betrekking tot afzet, en wet- en regelgeving.

De zuivelondernemingen

In de kwaliteits- en borgingsprogramma's van de Nederlandse zuivelindustrie zijn enkele borgingsinstrumenten opgenomen. De veehouder kan kiezen tussen het PBB (Periodiek Bedrijfsbezoek), CDM (Continue Diergezondheidsmonitor) en het KoeKompas. Deze instrumenten dragen bij aan de borging dat de melkveehouder aan de zuivelonderneming melk levert van gezonde koeien. In de toepassing en uitvoering van deze instrumenten speelt de Geborgde Rundveedierenarts een belangrijke rol.

Sinds 2007 staat de beheersing van Salmonella en ParaTBC op de agenda van de zuivelondernemingen. Ook daarin is een belangrijke rol weggelegd voor de Geborgde Rundveedierenarts, die voor Salmonella extra scholing heeft gevolgd. De essentie van deze aanpak is: kennis van kliniek, epidemiologie en laboratoriumonderzoek, gepaard met het opstellen van een goed doorzacht plan van aanpak en een grondige evaluatie. In het kader van de reductie van antibioticagebruik in de veehouderij zijn in 2012 het Bedrijfsgezondheidsplan en het Bedrijfsbehandelplan geïntroduceerd. Sindsdien heeft ieder melkveebedrijf een één-op-éénrelatie met een geborgde rundveedierenarts.

Door al deze ontwikkelingen is een grote betrokkenheid ontstaan van de zuivelondernemingen bij de primaire productie. Het is de zuivelsector niet alleen te doen om een goed imago, maar achter die toegenomen betrokkenheid gaan keiharde businessbelangen schuil. Rolando Montessori, tot voor kort secretaris van Stichting Zuivelplatform, maakte de volgende analyse:

- Er wordt volop productiecapaciteit bijgebouwd door de zuivelindustrie om de verwachte toename van boerderijmelk na het wegvallen van het melkquotum te kunnen verwerken;
- Dit komt juist op het goede moment door de sterk toegenomen vraag in Azië naar vooral babymelk;
- Door melamine- en andere affaires in China is vooral de Nederlandse melk zeer in trek;
- Weidegang draagt ook in China bij aan de 'kwaliteitsbeleving' van Nederlandse melk;
- FrieslandCampina kan niet zo makkelijk melk uit andere landen als grondstof inzetten;
- Gezien de verwachte groei van de wereldbevolking tot 9 miljard in 2050 zijn de toekomstverwachtingen ook goed;

- Grote afnemers zoals Unilever stellen steeds meer eisen wat betreft duurzame productie.

Om deze verwachtingen waar te maken moet in Nederland voldoende melk worden geproduceerd. Randvoorwaarden daarbij zijn op de korte termijn het produceren binnen de grenzen van met name het fosfaatplafond en op langere termijn de reductie van broeikasgassen. Als je gaat rekenen, blijkt een efficiënte melkproductie samen met een lange levensduur een van de belangrijkste voorwaarden voor het realiseren van de doelstellingen. Dus het gaat vooral om zo min mogelijk uitval en zo gezond mogelijke koeien.

Kortom, het is de zuivelindustrie menens en er moeten meetbare resultaten worden geboekt. Montessori denkt dat dierenartsen zich goed bewust moeten zijn van deze achtergronden. Het is een kans voor de beroepsgroep, maar als die niet wordt opgepakt schuilt er ook een groot risico in. Montessori is namelijk overtuigd dat

de zuivelsector dan andere manieren zal zoeken om resultaten te bereiken. De dierenarts kan dan buiten spel komen te staan.

Verbetermanagement

Uit MPR, CDM, KoeKompas, Bedrijfsgezondheidsplan, Bedrijfsbehandelplan en de analyse van kengetallen van het dagelijkse management komen aandachtspunten voor verbetering naar voren. Een ondernemende melkveehouder pakt die actief op of wordt erop geattendeerd door één van de adviseurs.

Als veehouder en adviseur overeenstemming hebben over een verbetertraject en wie de regisseur is, kan men aan de slag via een PDCA (Plan, Do, Check, Act)-aanpak. Het kan nodig zijn dat meerdere erfbetreders met elkaar overleggen. Voortgangsbewaking, evaluatie en actualisatie (het C-A-deel) is noodzakelijk. In de praktijk ontbreekt het daar vaak aan: er is te weinig follow-up.

Bedrijfsgezondheidsplan en KoeKompas zijn ideale nulmetingen in een PDCA-aanpak en vervolgens een half jaar later een goed evaluatie- en actualisatiemoment van de risicofactoren/aandachtspunten in de bedrijfsvoering.

Een voordeel is dat beide instrumenten horen bij de vaste onderdelen voor het volgen van het productieproces van melk op ieder bedrijf. Uitvoering ervan, verdeeld over het jaar en niet gecompriemd in de eerste vier maanden van het nieuwe jaar (zoals nu het geval is), past beter in de organisatie van de dierenartsenpraktijk en komt het nuttig effect ervan ten goede, doordat er meer tijd is voor follow-up!

Uitdagingen

Een paar uitdagingen voor de rundveedierenarts:

- ken de melkveehouder, de melkveehouderij en de zuivelindustrie;
- koester je kennis van fysiologie, pathofysiologie, immunologie, epidemiologie, kliniek en analytisch denken;
- investeer in integrale kennis van het melkveebedrijf op basis van 'inside-outside'-denken;
- leg altijd het verband tussen diergezondheid en dierwelzijn;
- maak consequent goede, werkbare verslagen en benut die in een adequate verbetercyclus.

Conclusie

Laat zien dat jij als dierenarts de integrale kennispartner bij uitstek bent voor diergezondheid op het melkveebedrijf! ●

Kijk op de TvD-website voor een artikel dat het 'inside-outside'-denken helder uitlegt.

WAT IS KOEKOMPAS?

KoeKompas is een managementinstrument op het melkveebedrijf om samen met de dierenarts te kijken naar melken, voeding en water, huisvesting, dierwelzijn, werkrouines, dierziekte-incidentie en jongveeopfok. KoeKompas laat via een risicoanalyse zien waar sterke punten liggen en waar verbetering mogelijk is. Middels een dier-, bedrijfs- en gegevensinspectie wordt het melkveebedrijf doorgelicht.

Het KoeKompas is PBB, CDM en BGP in één. Het geeft de zuivelonderneming inzicht of de melk van gezonde koeien komt en het geeft de melkveehouder managementinformatie, op basis waarvan hij/zij, onder andere door de genoemde PDCA-aanpak, een verbetercyclus in gang kan zetten.

Om KoeKompas te mogen uitvoeren moet de dierenarts een Integrale Koe-Management cursus volgen. Dat is een training van minimaal zes dagen, met een jaarlijkse terugkomdag, waarin de nadruk ligt op de kwaliteit van de verslaggeving. 271 dierenartsen hebben al deelgenomen. Veel van hen geven aan dat ze anders naar een bedrijf hebben leren kijken en dat ze bij het opstellen van het bedrijfsgezondheidsplan 'op de KoeKompaswijze' kijken naar het melkveebedrijf. Studenten maken sinds het studiejaar 2013 tot 2014 binnen het curriculum van de faculteit Diergeneeskunde kennis met het KoeKompas.